

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z GEOGRAFII DLA KLASY V SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Zgodny z programem nauczania

„Geografia 5”

Autor: Arkadiusz Głowacz

Małgorzata Fedoruk
Rok szkolny 2024/2025

Cele oceniania

- 1 Wychowawczy - Wspieranie uczniów poprzez diagnozowanie ich osiągnięć w odniesieniu do wymagań edukacyjnych zawartych w podstawie programowej i programie nauczania.
2. Diagnostyczny - Dostarczanie uczniom i rodzicom informacji o postępach w uczeniu się, poprzez wskazanie, co uczeń robi dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć.
3. Dydaktyczny - Uzyskanie informacji zwrotnej dla nauczyciela w celu doskonalenia, jakości pracy edukacyjnej.

Zasady oceniania

- 1) Zasady PZO są zgodne z Wewnątrzszkolnymi Zasadami Oceniania.
- 2) Ocenianie ma być systematyczne, sprawiedliwe i jawne.
- 3) Warunkiem zaliczenia przedmiotu jest uzyskanie rocznej oceny, co najmniej dopuszczającej.
- 4) Obowiązuje sześciostopniowa skala ocen, przy ocenach częściowych dopuszczalne jest stosowanie plusów („+”) i minusów („-”).

Formy pomiaru dydaktycznego

Narzędzia i środki stosowane przy ocenianiu uczniów to:

Sprawdzian wiadomości

- Obejmuje zakres materiału od 5 do 15 jednostek lekcyjnych.
- Ma formę testu pisemnego złożonego z różnego rodzaju zadań.
- Termin ustalony, z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, czas trwania może być krótszy niż jedna godzina lekcyjna.
- Sprawdziany pisemne są obowiązkowe.
- Uczeń, który nie zgłosił się na sprawdzian z przyczyn usprawiedliwionych, musi przystąpić do niego w ciągu dwóch tygodni od daty powrotu do szkoły.
- Jeżeli nieobecność na sprawdzianie jest nieusprawiedliwiona, uczeń przystępuje do niego na pierwszej lekcji, na którą przyszedł.)
- Każdy uczeń na własną prośbę ma prawo pisać sprawdzian poprawkowy (formę oraz termin ustala z nauczycielem). w terminie do 2 tygodni. Obie oceny są wpisywane do dziennika.

Kartkówka ze znajomości mapy:

- Polega na wykonaniu szeregu zadań praktycznych przy wykorzystaniu mapy turystycznej/fizycznej, zaznaczeniu szukanych jednostek geograficznych.
- Jest to forma zapowiedziana z wyprzedzeniem np. na poprzedzającej lekcji; dotyczy materiału bieżącego lub wybranych zagadnień z mapy politycznej i fizycznej świata.

Kartkówka z bieżącego materiału

- Pisemna praca, sprawdza wiedzę z trzech ostatnich jednostek lekcyjnych, nie musi być wcześniej zapowiedziana.
- Nieobecność ucznia na kartkówce nie zwalnia go do zaliczania danej partii materiału.

Odpowiedź ustna – sprawdza wiedzę z trzech ostatnich jednostek lekcyjnych, nie musi być wcześniej zapowiedziana,

Odpowiedź ustna ze znajomości mapy:

- Obejmuje znajomość mapy jednego kontynentu lub zagadnienia np. morza świata.
- Przy wystawieniu oceny za odpowiedź ustną nauczyciel powinien przekazać uczniowi informację zwrotną.
- Uczeń ma prawo być nieprzygotowany do odpowiedzi ustnej bez usprawiedliwienia jeden raz w półroczu.
- W przypadkach losowych, na prośbę rodzica, może być nieprzygotowany po raz drugi. O powyższym fakcie uczeń jest zobowiązany poinformować nauczyciela na początku lekcji.

Kryteria oceniania odpowiedzi ustnych:

- Pełna odpowiedź na jedno pytanie – dopuszczający,
- Pełna odpowiedź na jedno pytanie i częściowa na drugie – dostateczny,
- Pełna odpowiedź na dwa pytania i częściowa na trzecie – dobry
- Pełna odpowiedź na trzy pytania – bardzo dobry

Ponadto ocenianiu podlegają:

Prace dodatkowe – (referaty, modele, prace samodzielne wymagające korzystania z różnych źródeł informacji geograficznej),

Udział w konkursach geograficznych, olimpiadach, reprezentowanie szkoły w różnego rodzaju przedsięwzięciach,

Aktywności na lekcji – Uczeń, który wykazuje się aktywnością na lekcjach geografii jak również poza zajęciami otrzymuje znak (+) bądź ocenę w zależności od zaangażowania oraz ilości pracy, jaką wykonał. Za zebranie pięciu (+) uczniów otrzymuje ocenę bardzo dobrą.

- prezentacje dłuższych wypowiedzi,
- udział w dyskusjach,
- prezentowanie pracy grupy,
- krótkie odpowiedzi w toku lekcji,
- pisemne zadania domowe,
- sporządzanie map myślowych, posterów, portfolio,
- stosowanie zintegrowanej wiedzy do rozwiązywania problemów (według wymagań i standardów),
- wykonanie prac dodatkowych związanych tematycznie z przedmiotem (zaproponowanych przez ucznia lub wskazanych przez nauczyciela),
- inne działania wynikające z zainteresowań ucznia, wiążące się z programem nauczania geografii jak i wykraczające poza program, np.: własne działania na rzecz środowiska potwierdzone przez nauczycieli lub dyrektora szkoły, przygotowanie materiału do nowej lekcji, zorganizowanie wystawy, konkursu itp.

Nieprzygotowanie do lekcji

Dopuszcza się zgłoszenie przez ucznia nieprzygotowania do lekcji (brak zadania, nieprzygotowanie z trzech ostatnich tematów, brak podręcznika), co nie skutkuje oceną niedostateczną, lecz jedynie wpisem w dzienniku o treści: „np”.

Uczeń może zgłosić nieprzygotowanie 1 raz w semestrze - przy realizacji 1 tygodniowo lub 2 razy w semestrze przy realizacji 2 zajęć tygodniowo.

Uczeń powinien zgłosić brak przygotowania tuż po sprawdzaniu obecności, inaczej jego zgłoszenie nie zostanie przyjęte. Zgłaszanie nieprzygotowania nie dotyczy zapowiedzianych prac klasowych, sprawdzianów, kartkówek. Brak przygotowania w innej sytuacji skutkuje otrzymaniem oceny niedostatecznej.

Przy ocenach cząstkowych dopuszcza się stosowanie znaków (+) i (-). Znak (+) powoduje podwyższenie oceny o 0,25 stopnia, np. 3+ to 3,25. Znak (-) powoduje obniżenie stopnia o 0,25 np. 3- to 2,75. W klasyfikacji semestralnej i końcowo rocznej obowiązuje ta sama skala nie stosuje się jednak znaków (+) i (-)

Skala ocen

1. Stopień celujący – 6
2. Stopień bardzo dobry – 5
3. Stopień dobry – 4
4. Stopień dostateczny – 3
5. Stopień dopuszczający – 2
6. Stopień niedostateczny – 1

Wymagania oraz kryteria oceniania

Wymagania

Program nauczania ściśle określa wymagania na poszczególne oceny. Stopień opanowania poszczególnych treści ocenia nauczyciel, stosując wymienione wyżej formy pomiaru dydaktycznego.

Wszystkie prace pisemne i ustne są tak skonstruowane, aby sprawdzać stopień opanowania treści nauczania na różnych poziomach.

Nauczyciel na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów oraz ich rodziców o:

- 1) wymaganiach edukacyjnych niezbędnych do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych, wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania;
- 2) sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów;
- 3) warunkach i trybie otrzymania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych.

Ponadto na bieżąco – podczas zajęć lekcyjnych oraz bezpośrednio przed pracami kontrolnymi uczniowie zapoznawani są ze stosowanymi wobec nich wymaganiami programowymi (z danego zakresu materiału) oraz kryteriami oceniania.

Ogólne kryteria oceniania na poszczególne stopnie:

Celujący (6)

Ocenę otrzymuje uczeń, który:

- posiada wiedzę wynikającą z samodzielnych poszukiwań i przemyśleń,
- potrafi korzystać ze wszystkich dostępnych źródeł informacji,
- biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych, proponuje rozwiązania nietypowe, rozwiązuje także zadania wykraczające poza program nauczania,
- osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadzie geograficznej,
- dostrzega i rozwiązuje problemy istniejące w środowisku geograficznym w różnych skalach przestrzennych i czasowych,
- swobodnie posługuje się mapami różnej treści, analizuje i wnioskuje na podstawie danych materiałów źródłowych.

Bardzo dobry (5)

Ocenę otrzymuje uczeń, który:

- posiada wiedzę pozwalającą na samodzielne jej wykorzystanie w nowych sytuacjach,
- sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami, samodzielnie rozwiązuje problemy i zadania, posługując się nabytymi umiejętnościami,

- potrafi poprawnie rozumować w kategoriach przyczynowo-skutkowych,
- potrafi powiązać wiedzę z kilku przedmiotów przy rozwiązywaniu zadań,
- wypowiedzi ucznia są samodzielne, wyczerpujące pod względem merytorycznym, poprawne rzeczowo i językowo,
- wyjaśnia i ocenia przebieg i konsekwencje zjawisk i procesów przyrodniczych, ekonomicznych, politycznych i kulturowych.

Dobry (4)

Ocenę otrzymuje uczeń, który:

- zna definicje, fakty, pojęcia,

Na ocenę śródroczną i roczną uczeń pracuje systematycznie; nie ma możliwości zmiany oceny w wyniku jednorazowego przygotowania się z określonej części materiału.

- operuje poprawnie słownictwem geograficznym,
- rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne lub praktyczne, a trudniejsze wykonuje pod kierunkiem nauczyciela, z pewną dążą samodzielności i inwencji,
- potrafi korzystać z różnych źródeł informacji w celu odczytywania, interpretowania i przetwarzania informacji zapisanych w postaci mapy, tekstu, tabel, wykresów, fotografii, modeli, schematów.

Dostateczny (3)

Ocenę otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności określone programem nauczania w danej klasie na poziomie nieprzekraczającym wymagań zawartych w podstawie programowej,
- zna fakty, definicje i pojęcia pozwalające na rozumienie najważniejszych zagadnień,
- wykonuje typowe zadania teoretyczne lub praktyczne o średnim poziomie trudności,
- potrafi pod kierunkiem nauczyciela skorzystać z podstawowych źródeł informacji,
- stosuje wiedzę w typowych sytuacjach.

Dopuszczający (2)

Ocenę otrzymuje uczeń, który:

- posiada poważne braki w wiedzy, nie wykluczają one jednak możliwości uzyskania przez ucznia podstawowej wiedzy w ciągu dalszej nauki,
- rozwiązuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności, przy wyraźnej pomocy nauczyciela.
- odpowiedzi ucznia są fragmentaryczne, popełnia błędy rzeczowe,
- mierna znajomość mapy, nie potrafi ująć zagadnienia całościowo,
- posiadane umiejętności przy zaangażowaniu ucznia umożliwiają jego edukację na następnym poziomie nauczania.

Niedostateczny (1)

Ocenę otrzymuje uczeń, który:

- nie posiada wiedzy podstawowej,
- popełnia błędy rzeczowe,
- nie potrafi zastosować wiedzy w sytuacji typowej, nieskomplikowanej nawet z pomocą nauczyciela,
- pomimo działań wspomagających i zapobiegawczych ze strony nauczyciela nie spełnia kryteriów oceny dopuszczającej.

Otrzymanie danej oceny oznacza jednocześnie opanowanie wiedzy i umiejętności z poziomu niższego

Kryteria oceniania poszczególnych form kontroli:

Procentowy udział poprawnych odpowiedzi	Ocena
Pow.100%(za wykonanie dodatkowego zadania)	Celujący
90% - 100%	Bardzo dobry
75% - 89%	Dobry
50% - 74%	Dostateczny
30% - 49%	Dopuszczający
0% - 29%	Niedostateczny

UWAGA: Uczeń, który podczas pracy pisemnej nie wykonywał pracy samodzielnie (posiadał niedozwolone źródła) lub odpisywał zadania od kolegi otrzymuje ocenę niedostateczną bez możliwości poprawy.

Warunki klasyfikacji semestralnej i promocji do klasy programowo wyższej

Warunkiem promocji do klasy programowo wyższej jest otrzymanie rocznej oceny klasyfikacyjnej wyższej od stopnia niedostatecznego. Śródroczna (semestralna) i roczna ocena klasyfikacyjna musi wynikać, z co najmniej trzech ocen częściowych przy wymiarze godzin nieprzekraczającym 1 godz. tygodniowo i z co najmniej czterech ocen przy wymiarze przekraczającym 1 godz. tygodniowo.

Ocena śródroczna (semestralna) jest średnią ocen częściowych.

Stopień celujący na koniec semestru i roku szkolnego może otrzymać uczeń, który był uczestnikiem olimpiady przedmiotowej na poziomie, co najmniej okręgowym lub odniósł sukces w innym przedsięwzięciu, które wiązało się z wykazaniem dużej wiedzy ponadprogramowej, jak również uczeń, który w ciągu roku angażował się w działalność proekologiczną i turystyczną poprzez uczestnictwo w wycieczkach szkolnych, warsztatach i innych imprezach o charakterze ekologicznym i turystycznym.

Jeżeli w wyniku klasyfikacji śródrocznej, stwierdzono, że poziom osiągnięć edukacyjnych ucznia uniemożliwi lub utrudni mu kontynuowanie nauki w klasie programowo wyższej, szkoła umożliwia uczniowi uzupełnienie braków, poprzez uczestnictwo w zajęciach wyrównawczych. Zajęcia takie są prowadzone przez nauczyciela geografii wg potrzeb uczniów, co najmniej raz w tygodniu.

Roczną ocenę klasyfikacyjną ustala nauczyciel w oparciu o oceny końcowe z I i II semestru. Ocena roczna jest średnią arytmetyczną ocen za I i II semestr. Uczeń uzyskuje ocenę pozytywną na koniec roku, jeżeli obie oceny śródroczne są pozytywne.

W przypadku otrzymania stopnia niedostatecznego w wyniku klasyfikacji śródrocznej uczeń ma prawo do jego poprawienia, co wiąże się z uzupełnieniem zaległości programowych. Forma i termin poprawy muszą zostać wcześniej uzgodnione z nauczycielem przedmiotu. Ustalona przez nauczyciela roczna ocena klasyfikacyjna może być zmieniona w wyniku egzaminu poprawkowego (w przypadku oceny niedostatecznej) lub sprawdzianu wiadomości i umiejętności ucznia (w przypadku wszystkich ocen, po wystąpieniu określonych przepisami warunków).

Istotnym warunkiem otrzymania pozytywnej śródrocznej i rocznej oceny klasyfikacyjnej jest również obecność na zajęciach. Uczeń, który opuścił ponad połowę zajęć, a jego nieobecności są nieusprawiedliwione, nie podlega klasyfikacji i aby otrzymać promocję musi zdać egzamin klasyfikacyjny. Zasady przeprowadzania egzaminu klasyfikacyjnego określają stosowne akty prawne.

Dostosowanie wymagań do indywidualnych potrzeb ucznia

Nauczyciel geografii dostosowuje wymagania edukacyjne, o których mowa w art.44b ust. 8 pkt. 1 ustawy o systemie oświaty (Dz.U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669 i 2245) do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:

1) posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidual-

nym programie edukacyjno-terapeutycznym, o którym mowa w art. 71b ust. 1b ustawy o systemie oświaty;

2) posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania – na podstawie tego orzeczenia;

3) posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, wskazującą na potrzebę takiego dostosowania – na podstawie tej opinii;

4) nieposiadającego orzeczenia lub opinii wymienionych w pkt 1–3, który jest objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole – na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia dokonanej przez nauczycieli i specjalistów, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 11 ustawy o systemie oświaty.

Warunki i tryb otrzymania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej

Za przewidywaną roczną ocenę klasyfikacyjną przyjmuje się ocenę zaproponowaną przez nauczyciela zgodnie z terminem ustalonym w Statucie Szkoły. Uczeń i jego rodzice (opiekunowie prawni) mogą ubiegać się o podwyższenie przewidywanej oceny tylko o jeden stopień. Warunki ubiegania się o ocenę wyższą niż przewidywana

1) frekwencja na zajęciach z danego przedmiotu nie niższa niż 80% (z wyjątkiem długotrwałej choroby);

2) usprawiedliwienie wszystkich nieobecności na zajęciach;

3) przystąpienie do wszystkich przewidzianych przez nauczyciela form sprawdzianów i prac pisemnych;

4) uzyskanie z wszystkich sprawdzianów i prac pisemnych ocen pozytywnych (wyższych niż ocena niedostateczna), również w trybie poprawy ocen niedostatecznych;

5) skorzystanie z wszystkich oferowanych przez nauczyciela form poprawy, w tym – konsultacji indywidualnych.

Uczeń (jego rodzice) ubiegający się o podwyższenie oceny, zwraca się z pisemną prośbą w formie podania, które składane jest w sekretariacie szkoły, w ciągu 3 dni od przekazania informacji o przewidywanej ocenie rocznej

W przypadku spełnienia przez ucznia wszystkich ww. warunków, nauczyciel przedmiotu wyraża zgodę na przystąpienie do poprawy oceny. W przypadku niespełnienia któregośkolwiek z warunków prośba ucznia zostaje odrzucona, a nauczyciel odnotowuje na podaniu przyczynę jej odrzucenia.

Uczeń spełniający wszystkie warunki, najpóźniej na 3 dni przed klasyfikacyjnym posiedzeniem Rady Pedagogicznej, przystępuje do przygotowanego przez nauczyciela geografii dodatkowego sprawdzianu pisemnego, obejmującego tylko zagadnienia, które uczeń uznał za ocenione poniżej jego możliwości.

Sprawdzian oceniony zgodnie z Przedmiotowymi Zasadami Oceniania zostaje dołączony do dokumentacji wychowawcy klasy. Poprawa oceny rocznej może nastąpić jedynie w przypadku, gdy sprawdzian został zaliczony na ocenę, o którą ubiega się uczeń lub ocenę wyższą. Ostateczna ocena roczna nie może być niższa od oceny proponowanej, niezależnie od wyników sprawdzianu, do którego przystąpił uczeń w ramach poprawy

Wymagania edukacyjne. Klasa 5

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
I.1.	Mapa źródłem informacji	wymienia podstawowe cechy mapy.	- wskazuje na mapie jej elementy (treść, tytuł, skalę, legendę, siatkę kartograficzną); - odczytuje informacje z mapy i planu, stosując legendę.	- wskazuje na mapie północ i pozostałe kierunki świata; - wyjaśnia, na czym polega zorientowanie mapy.	rozdziela różne rodzaje map (tematyczne, ogólnogeograficzne) i podaje ich przykłady.	- wykorzystuje zdobytą wiedzę do analizy map pod kątem ich przydatności w różnych sytuacjach, np. planowania podróży, zrozumienia zjawisk geograficznych itp.; - potrafi krytycznie ocenić informacje zawarte na mapach różnego typu, analizując ich dokładność, skalę i przeznaczenie.
I.2.	Skala na mapach i planach	- wyjaśnia pojęcie skali; - odczytuje skalę z mapy.	- rozpoznaje sposoby zapisu skali na mapie (skala liczbowa, mianowana, podziałka liniowa); - stosuje skalę mapy do obliczania od-	zapisuje tę samą skalę w różnej postaci (liczbowej, mianowanej, podziałki liniowej).	- porównuje ze sobą skale; - wyjaśnia na czym polega generalizacja mapy.	- stosuje skalę map do rozwiązywania praktycznych zadań związanych np. z planowaniem podróży; - analizuje, jak wybór skali wpływa

			ległości między wybranymi obiektami.			na dokładność i rodzaj przekazywanych informacji na mapie.
I.3.	Ukształtowanie powierzchni na mapie	▶ wyjaśnia pojęcia: wysokość bezwzględna, wysokość względna, poziomica; ▶ czyta treść mapy ogólnogeograficznej Polski, zwracając uwagę na zastosowaną skalę barw.	▶ odczytuje wysokości bezwzględne z rysunku poziomicowego i mapy hipsometrycznej; ▶ podaje przykłady map, gdzie stosuje się układ poziomic do przedstawienia rzeźby terenu.	▶ wyjaśnia, jak powstają mapy poziomicowe i hipsometrycznej; ▶ oblicza wysokość względną między dwoma obiektami, np. podnóżem a szczytem.	▶ charakteryzuje ukształtowanie terenu, posługując się mapą poziomcową lub hipsometryczną; ▶ wyjaśnia dlaczego poziomicie na mapach się nie przecinają.	▶ na podstawie mapy poziomicowej lub hipsometrycznej analizuje i interpretuje rzeźbę terenu.

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
I.4.	Południki i równoleżniki	wskazuje na globusie i mapie świata bieguny oraz południki i równoleżniki.	- wskazuje na globusie i mapie świata południk zerowy i 180° oraz równik, zwrotniki i koła podbiegunowe; - wskazuje na globusie i mapie świata półkule Ziemi i podaje ich nazwy.	- podaje cechy południków i równoleżników, wyjaśnia pojęcia: siatka geograficzna i kartograficzna; - stosuje skróty międzynarodowe kierunków świata.	- wyjaśnia, dlaczego kształt południków i równoleżników różni się na globusie i na mapie; - określa położenie obiektów na globusie i na mapie, podając półkule, na których się znajdują.	wyjaśnia, jak system południków i równoleżników pozwala na precyzyjne określanie położenia każdego miejsca na Ziemi.
I.5.	Kontynenty i oceany	- wymienia nazwy kontynentów i oceanów; - wskazuje ich położenie na globusie i mapie świata.	- określa położenie kontynentów i oceanów względem równika i południka zerowego; - podaje wiek, w którym rozpoczęła się epoka wielkich odkryć geograficznych.	- porządkuje kontynenty i oceany pod względem ich powierzchni od największych do najmniejszych; - podaje cechy wielkich form ukształtowania powierzchni Ziemi (nizin, wyżyn i gór).	- wymienia przykładowe powody, dla których Europejczycy wyruszyli na trasy wielkich wypraw geograficznych; - podaje przykłady wielkich odkrywców i podróżników oraz wskazuje na mapie trasy ich wypraw.	- wykonuje prostą mapę świata z zaznaczonymi kontynentami i oceanami, korzystając z narzędzi plastycznych lub cyfrowych; - planuje wymaganą podróż dookoła świata, wskazując trasy morskie i kontynenty, które chciałby odwiedzić, uzasadniając swój wybór.
Podsumowanie działu I						

II.1.	Różnorodność krajobrazów w Polsce	▶ wyjaśnia pojęcie krajobrazu; ▶ wymienia elementy środowiska wchodzące w skład krajobrazu; ▶ podaje nazwy pasów krajobrazowych w Polsce.	▶ dzieli krajobrazy na naturalne i kulturowe; ▶ wskazuje na mapie położenie pasów krajobrazowych Polski; ▶ opisuje krajobraz, który widzi wokół domu lub szkoły; ▶ określa nazwę pasa krajobrazowego, w którym jest położona miejscowość, w której znajduje się szkoła.	▶ podaje przykłady czynników wewnętrznych i zewnętrznych, które zadecydowały o dzisiejszym ukształtowaniu powierzchni Polski; ▶ wskazuje różnice między krajobrazem naturalnym a kulturowym i podaje przykłady krajobrazów naturalnych i kulturowych.	▶ nazywa i wskazuje na mapie położenie wybranych krain geograficznych; ▶ przedstawia główne cechy krajobrazów Polski i wykazuje ich zróżnicowanie.	▶ porównuje różne krajobrazy Polski pod względem ich przyrodniczych i kulturowych aspektów, wykorzystując do tego mapy, atlasy oraz dodatkowe źródła informacji.
-------	--	---	--	--	---	--

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
II.2.	Krajobraz nadmorski	- wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego pobraża; - wymienia nazwy głównych typów wybrzeży morskich w Polsce; - podaje co najmniej dwa przykłady cech charakterystycznych dla Wybrzeża Słowińskiego.	- wskazuje na mapie położenie Pobraża Szczecińskiego, Koszalińskiego i Gdańskiego; - wskazuje na mapie położenie Wybrzeża Słowińskiego, w tym miast, jezior i Słowińskiego Parku Narodowego; - rozpoznaje w opisach, filmach i na ilustracjach główne typy wybrzeży morskich w Polsce.	- podaje przykłady charakterystycznych zjawisk pogodowych występujących w pasie nadmorskim (sztorm, bryza); - wskazuje cechy przyrodnicze i kulturowe krajobrazu Wybrzeża Słowińskiego.	- porównuje ze sobą wybrzeża wydmore i klifowe; - charakteryzuje Słowiński Park Narodowy.	- wyjaśnia zależność między rozbudową mierzei a powstawaniem jezior przybrzeżnych; - wyjaśnia zmienność kierunku wiania bryzy dziennej i nocnej.
II.3.	Krajobraz pojezierny	- wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego pojezierzy; - wymienia co najmniej dwie cechy krajobrazu charakterystyczne dla Pojezierza Mazurskiego.	- wskazuje na mapie położenie krain geograficznych: Pojezierze Pomorskie, Pojezierze Wielkopolskie, Pojezierze Mazurskie; - rozpoznaje Pojezierze Mazurskie w opisach, na filmach i ilustracjach.	- wskazuje na mapie Pojezierza Mazurskiego: największe miasto regionu, Szlak Wielkich Jezior Mazurskich oraz jeziora Śniardwy i Mamry; - wyjaśnia związek między ukształtowaniem powierzchni pojezierzy	podaje przykłady najważniejszych obiektów dziedzictwa kulturowego regionu i wskazuje je na mapie.	- wykazuje związek między granicą pasa pojezierzy a granicą ostatniego zlodowacenia na terenie Polski; - uzasadnia, dlaczego Pojezierze Mazurskie jest dla turystów ciekawym historycznie i przyrodniczo regionem Polski.

				a występowaniem w przeszłości lądolodu; ▶ podaje przykłady aktywnego wypoczynku i sportów, które można uprawiać na Pojezierzu Mazurskim.		
--	--	--	--	--	--	--

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
II.4.	Krajobraz nizin środkowej Polski	- wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego nizin środkowopolskich; - wymienia co najmniej dwie cechy krajobrazu charakterystyczne dla pasa nizin środkowopolskich.	- wskazuje na mapie Nizinę Mazowiecką oraz największe miasta regionu; - wymienia cechy charakterystyczne Niziny Mazowieckiej; - wyjaśnia pojęcia: pradolina, kotlina.	- wskazuje na mapie położenie krain geograficznych: Nizina Śląska, Południowowielkopolska, Mazowiecka, Północnopodlaska, Południowopodlaska; - wskazuje na mapie położenie parku narodowego utworzonego na obszarze Puszczy Kampinoskiej.	- wskazuje na mapie Kotlinę Warszawską oraz rzeki: Wisłę, Narew, Pilicę, Bzurę, Wkrę, Bug; - wyjaśnia pojęcia: meandry, starorzeczka; - wymienia cechy krajobrazu Puszczy Kampinoskiej.	- wskazuje zależność między rozwojem rolnictwa na Nizinie Mazowieckiej a powierzchnią naturalnych lasów w tym regionie; - wyjaśnia dlaczego na terenie Puszczy Kampinoskiej utworzono Kampinoski Park Narodowy.
II.5.	Krajobraz wielkomiejski	- wskazuje na mapie Warszawę; - wymienia cechy dużego miasta.	- wyjaśnia, dlaczego w Warszawie znajdują się siedziby najwyższych władz państwowych; - charakteryzuje wybrane funkcje Warszawy; - rozpoznaje na ilustracjach znane miejsca i budynki Warszawy.	- wskazuje na mapie największe miasta w Polsce; - wskazuje na planie Warszawy położenie wybranych znanych miejsc i budynków; - wymienia zalety i wady życia w wielkim mieście.	- wyjaśnia, kiedy miejscowość możemy uznać za miasto; - podaje nazwy części, z których składa się duże miasto (śródmieście, osiedla mieszkaniowe, dzielnice przemysłowe, przedmieścia).	- porównuje krajobraz Warszawy i innych miast Polski; - przygotowuje w dowolnie wybranej formie informacje o dużym mieście położonym najbliżej swojego miejsca zamieszkania.
Podsumowanie działu II						

III.1.	Krajobraz miejsko-przemysłowy	▶ wskazuje na mapie pas wyżyn i Wyżynę Śląską; ▶ wymienia główne cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego Wyżyny Śląskiej.	▶ rozpoznaje węgiel kamienny; ▶ charakteryzuje rozwój przemysłu na Wyżynie Śląskiej; ▶ wskazuje na mapie największe miasta Wyżyny Śląskiej.	▶ charakteryzuje krajobraz pasa wyżyn; ▶ podaje przykłady produktów wytworzonych przy wykorzystaniu węgla kamiennego; ▶ wyjaśnia pojęcia: przemysł, aglomeracja.	▶ przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Śląskiej wynikające z działalności człowieka; ▶ podaje przykłady rewitalizacji na terenie Wyżyny Śląskiej.	▶ podaje przykłady przemysłu ciężkiego; ▶ wyjaśnia, dlaczego zespół miejski Górnego Śląska to konurbacja; ▶ wyjaśnia, dlaczego coraz mniej osób na Górnym Śląsku pracuje w przemyśle.
--------	--------------------------------------	---	---	--	---	---

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
III.2.	Krajo- braz rol- niczy	- wskazuje na mapie Wyżynę Lubelską; - wymienia główne cechy krajobrazu Wyżyny Lubelskiej.	- wskazuje na mapie największe miasta Wyżyny Lubelskiej; - podaje nazwę najżyźniejszej gleby w Polsce i nazwę skały, na której się utworzyła; - rozpoznaje na ilustracjach i filmach wąwóz lessowy.	- podaje cechy charakterystyczne dla krajobrazu wiejskiego; - wymienia nazwy roślin uprawianych na Wyżynie Lubelskiej; - wyjaśnia, jak powstają wąwozy lessowe.	- wyjaśnia zależność między obecnością lessu a występowaniem czarnoziemiu; - wskazuje przeznaczenie uprawianych na Wyżynie Lubelskiej roślin oraz hodowanych zwierząt; - opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej.	- udowadnia prawdziwość stwierdzenia, że Wyżynę Lubelską nazywa się czasem zagłębieniem rolniczym Polski; - przygotowuje w dowolnie wybranej formie informacje o jednym z miejsc na Wyżynie Lubelskiej ważnym pod względem kulturowym.
III.3.	Krajo- braz kra- sowy	- wskazuje na mapie Wyżynę Krakowsko-Częstochowską; - wymienia co najmniej dwie cechy krajobrazu charakterystyczne dla Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej.	- podaje nazwę skały, w której zachodzi proces krasowienia (wapienie); - rozpoznaje skałę wapienną; - nazywa główne elementy krajobrazu krasowego i rozpoznaje je na ilustracjach; - dzieli formy krasowe na kras powierzchniowy	- wskazuje na mapie położenie Ojcowskiego Parku Narodowego; - wskazuje Szlak Orlich Gniazd jako przykład dziedzictwa kulturowego regionu; - wyjaśnia na czym polega krasowienie.	- wyjaśnia, dlaczego Wyżynę Krakowsko-Częstochowską nazywa się Jurą; - wskazuje na modelu, schemacie lub ilustracji formy naciekowe jaskini (stalaktyty, stalagmity, stalagnaty); - podaje przykłady dziedzictwa przyrodniczego chro-	- charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd; - wyjaśnia, dlaczego zamki na Szlaku Orlich Gniazd mają białą barwę; - tworzy model jaskini krasowej.

			i podziemny.		nione w Ojcow- skim Parku Naro- dowym.	
--	--	--	--------------	--	--	--

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
III.4.	Krajobraz górski	- wskazuje na mapie pas gór oraz Tatry; - wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego; - podaje nazwę parku narodowego leżącego w Tatrach.	- wskazuje na mapie Tatry Wysokie i Tatry Zachodnie; - nazywa i wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr; - rozpoznaje na ilustracjach elementy krajobrazu wysokogórskiego; - podaje przykłady popularnych miejsc odwiedzanych przez turystów w Tatrach Wysokich i Zachodnich.	- wskazuje podobieństwa i różnice w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich; - omawia cechy pogody w górach; - wymienia po kolei piętra roślinności w Tatrach; - wymienia nazwy roślin i zwierząt charakterystycznych dla Tatr.	- wskazuje na mapie łańcuchy górskie Karpat i Sudetów oraz ich najwyższe pasma górskie; - wyjaśnia, dlaczego w górach roślinność układa się piętrowo; - opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach; - analizuje negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr.	- wykazuje specyfikę regionu na podstawie map, zdjęć, filmów geograficznych; - wyjaśnia jak powstaje wiatr halny; - przedstawia miejsce w Tatrach, które chciałby odwiedzić korzystając z różnych źródeł informacji.
III.5.	Ocena najbliższego krajobrazu	- określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski; - wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy, w tym elementy zagospodarowania antropogenicznego.	- podaje przykłady działań przyczyniających się do poprawy najbliższego otoczenia; - wyjaśnia czym jest plan zagospodarowania przestrzennego.	- wyjaśnia w jakim celu dokonuje się oceny krajobrazu; - wskazuje elementy, na które powinno się zwracać uwagę podczas oceny krajobrazu; - dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego ładu i estetyki zagospodarowania.	proponuje zmiany w zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy, mające na celu poprawę estetyki i funkcjonalności.	- przeprowadza szczegółową analizę krajobrazu najbliższej okolicy, uwzględniając aspekty przyrodnicze, społeczne i ekonomiczne. - opracowuje plan działań, mający na celu poprawę jakości krajobrazu najbliższego otoczenia, z uwzględnieniem

						zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.
Podsumowanie działu III						

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
IV.1.	Strefowość i piętrowość klimatyczno-roślinna na świecie	- wymienia nazwy stref klimatycznych i krajobrazowych występujących na Ziemi; - odczytuje informacje z mapy średnie roczne temperatury powietrza na Ziemi i rocznej sumy opadów atmosferycznych.	- opisuje położenie poszczególnych stref klimatycznych, używając mapy stref klimatycznych na Ziemi; - dopasowuje krajobrazy do odpowiadających im stref klimatycznych.	- porządkuje strefy klimatyczne i krajobrazowe na Ziemi w kolejności od równika do biegunów; - rozpoznaje na podstawie ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi.	- przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych; - charakteryzuje każdą ze stref krajobrazowych; - wskazuje zależność między różnicami w nagrzewaniu się powierzchni Ziemi a występowaniem stref klimatycznych.	- wyjaśnia rozkład przestrzenny stref klimatyczno-krajobrazowych na świecie; - wskazuje podobieństwa między układem stref krajobrazowych na Ziemi a piętrowością klimatyczno-roślinną na obszarach górskich.
IV.2.	Wilgotne lasy równikowe	- określa położenie wilgotnych lasów równikowych; - wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla strefy wilgotnych lasów równikowych.	- podaje nazwy obszarów występowania wilgotnych lasów równikowych i wskazuje je na mapie; - odczytuje z klimatogramu wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie równikowym; - rozpoznaje rośliny	- wymienia cechy klimatu równikowego; - podaje przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć mieszkańców wilgotnych lasów równikowych; - podaje przykłady przystosowania się	- podaje nazwy warstw wilgotnego lasu równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji; - wyjaśnia, dlaczego wilgotny las równikowy jest „wiecznie zielony”; - podaje przykłady przystosowań	- omawia wyjątkowość ekosystemów wilgotnego lasu równikowego; - wskazuje współzależności między elementami krajobrazu wilgotnego lasu równikowego a warunkami życia człowieka.

			i zwierzęta typowe dla lasów równinowych na różnych kontynentach.	roślin do życia w klimacie równinowym wilgotnym.	człowieka do życia w lesie równinowym.	
--	--	--	---	--	--	--

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
IV.3.	Lasy strefy umiarkowanej	- wskazuje na mapie występowanie lasów strefy umiarkowanej; - wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla lasów strefy umiarkowanej.	- odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie umiarkowanym; - rozpoznaje lasy strefy umiarkowanej na zdjęciach, w opisach i filmach; - podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących w lasach strefy umiarkowanej.	- wymienia cechy klimatu umiarkowanego; - wymienia nazwy termicznych pór roku występujących w klimacie umiarkowanym; - rozpoznaje i nazywa piętra lasu strefy umiarkowanej.	- wyjaśnia, dlaczego wiele lasów strefy umiarkowanej zamieniono na pola uprawne; - uzasadnia wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka w lasach strefy umiarkowanej; - porównuje warunki klimatyczne, krajobrazowe i siedliskowe lasu strefy umiarkowanej z lasami równikowymi.	przygotowuje prezentację dotyczącą lasu strefy umiarkowanej na podstawie własnych obserwacji terenowych, dokumentacji fotograficznej, filmowej i własnych notatek.
IV.4.	Sawanna i step	- wskazuje na mapie występowanie strefy sawanny i stepu; - wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla strefy sawanny i stepu.	- odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w strefie sawanny i stepu; - rozpoznaje sawannę i step na zdjęciach, w opisach i filmach; - podaje przykłady	- wymienia charakterystyczne cechy klimatów sawanny i stepu; - charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazy sawann i stepów; - podaje przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć miesz-	- opisuje zmienność krajobrazu od lasu równikowego do suchej sawanny; - porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów; - uzasadnia wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka na sawannach i ste-	wyjaśnia czym jest i gdzie znajduje się obszar pampy i prerii, korzystając z różnych źródeł informacji.

			roślin i zwierząt żyjących na sawannie i stepie.	kańców sawanny i stepu; ▶ wyjaśnia kim są nomadzi.	pach.	
Podsumowanie działu IV						

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
V.1.	Pustynie gorące i lodowe	- wskazuje na mapie występowanie stref pustyń gorących i pustyń lodowych; - wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla pustyń gorących i lodowych.	- odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów dla pustyń gorących i lodowych; - wskazuje na mapie największe pustynie gorące i lodowe, podaje ich nazwy; - rozpoznaje cechy charakterystyczne pustyń gorących i lodowych; - wymienia przykłady roślin i zwierząt przystosowanych do życia na pustyni.	- opisuje, jak warunki klimatyczne wpływają na życie na pustyni; - charakteryzuje przystosowanie wybranych roślin i zwierząt do życia na pustyni; - podaje przykłady sposobów gospodarowania ludzi na pustyniach; - wyjaśnia kim są Inuici.	- wyjaśnia pojęcie oazy i jej znaczenie dla życia na pustyni; - porównuje pustynie gorące i lodowe pod względem warunków klimatycznych, typowej roślinności i zwierząt.	analizuje wpływ działalności człowieka na środowisko pustyń gorących i lodowych oraz wyzwania związane z ochroną tych obszarów.
V.2.	Tajga i tundra	- wskazuje na mapie położenie strefy tajgi i tundry; - wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla tajgi i tundry.	- odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w strefie tajgi i tundry; - wymienia przykłady roślin i	- opisuje, jak warunki klimatyczne wpływają na życie w tajdze i tundrze; - wyjaśnia, czym różni się tajga od tundry, podaje podobieństwa i różnice;	- opisuje działalność człowieka w tajdze i tundrze oraz jej wpływ na te ekosystemy; - wyjaśnia, dlaczego stawianie budynków na wieloletniej zmarzlinie jest	analizuje wpływ zmian klimatu na ekosystemy tajgi i tundry.

			zwierząt przystosowanych do życia w tych strefach; ▶ podaje przykłady zajęć, którymi trudnią się mieszkańcy tajgi i tundry.	▶ wyjaśnia pojęcia: lasotundra, wieloletnia zmarzlina.	utrudnione.	
--	--	--	---	---	-------------	--

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
V.3.	Krajobraz śródziemnomorski	- wskazuje na mapie regiony świata o klimacie śródziemnomorskim; - wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla klimatu śródziemnomorskiego.	- odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie śródziemnomorskim; - wyjaśnia co to jest makia; - podaje przykłady typowych roślin dla tego krajobrazu.	- wymienia cechy roślinności śródziemnomorskiej; - odczytuje z mapy nazwy państw leżących w basenie Morza Śródziemnego; - podaje przykłady walorów turystycznych tego regionu; - opisuje krajobraz wybrzeża Morza Śródziemnego na podstawie fotografii.	- na podstawie klimatogramów charakteryzuje przebieg temperatur powietrza i opadów w ciągu roku w strefie śródziemnomorskiej w zależności od położenia względem równika; - wyjaśnia, dlaczego w krajach śródziemnomorskich rozwinięta jest turystyka; - opisuje wpływ tego klimatu na sposób życia i gospodarkę ludzi.	- analizuje wpływ działalności człowieka na krajobraz śródziemnomorski; - przygotowuje hasła reklamujące wakacje w wybranym kraju śródziemnomorskim.
V.4.	Himalaje i ich mieszkańcy	- wskazuje na mapie położenie Himalajów; - wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla krajobrazu wysokogórskiego Himalajów.	- odczytuje z mapy nazwy państw położonych na obszarze Himalajów; - opisuje podstawowe cechy klimatu Himalajów; - wymienia przykłady zwierząt i roślin występujące	- wskazuje na mapie Mount Everest oraz Wyżynę Tybetańską i pasmo Karakorum; - wyjaśnia kim są Szerpowie; - opisuje tradycyjne sposoby życia i gospodarki miesz-	- analizuje wpływ środowiska naturalnego Himalajów na kulturę i codzienne życie ich mieszkańców; - opisuje warunki pogodowe panujące na szczycie Mount Everestu.	wyjaśnia jak zmienia się życie mieszkańców Himalajów w związku z rozwojem turystyki i globalizacją.

			w Himalajach.	kańców Himalajów; ► podaje przykłady przystosowania zwierząt do życia w Himalajach.		
Podsumowanie działu V						